

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПЕРЕМІЩЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН ПОЗА МИТНИМ КОНТРОЛЕМ

FEATURES OF ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY FOR MOVING ITEMS ACROSS THE CUSTOMS BORDER OUTSIDE CUSTOMS CONTROL

Глушенко Н.В., викладач-стажист
Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету

Зінченко Г.С., студентка II курсу
Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету

У статті проаналізовано окремі особливості адміністративної відповідальності за переміщення предметів через митний кордон поза митним контролем. Адміністративна відповідальність у державному регулюванні суспільних відносин відіграє особливу роль. Це пояснюється передусім поширеністю адміністративних правопорушень, а також значною кількістю існуючих органів адміністративної юрисдикції, які наділені правом притягувати до адміністративної відповідальності та застосовувати адміністративні стягнення. Питання щодо адміністративної відповідальності за порушення митних правил регулюються Митним кодексом України.

Правопорушення у сфері митної справи є досить актуальним для українського суспільства, особливо переміщення товарів через митний кордон поза митним контролем. Суб'єкти господарювання і фізичні особи, які переміщують товари й транспортні засоби через державний кордон, для власного збагачення намагаються обійти обов'язкові процедури митного контролю і митного оформлення з метою уникнення сплати податків і зборів до бюджету під час переміщення товарів та інших предметів через митний кордон.

Аналіз положень ст.ст.482-483 Митного кодексу України розкрив склад дослідженого адміністративного правопорушення. Безпосереднім об'єктом цього правопорушення є встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Об'єктивна сторона характеризується вчиненням двох альтернативних дій: у переміщенні через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю предметів контрабанди. Суб'єкт цього правопорушення може бути загальний (зі 16 років) та спеціальний (посадові особи підприємств). Суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом.

У ході дослідження було встановлено, що адміністративні стягнення за порушення митних правил є значно вужчими у порівнянні з іншими правопорушеннями, а також розмір штрафу за переміщення предметів через митний кордон поза митним контролем визначається не за традиційним підходом.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, переміщення, товари, предмет, адміністративне стягнення.

The article analyzes some features of administrative liability for moving objects across the customs border outside customs control. Administrative responsibility in the state regulation of public relations plays a special role. This is primarily due to the prevalence of administrative offenses, as well as the significant number of existing bodies of administrative jurisdiction, which have the right to prosecute and apply administrative penalties. Issues of administrative liability for violation of customs rules are regulated by the Customs Code of Ukraine.

Offenses in the field of customs are quite relevant for Ukrainian society, especially the movement of goods across the customs border outside customs control. Business entities and individuals who move goods and vehicles across the state border, for their own enrichment, try to circumvent the mandatory procedures of customs control and customs clearance in order to avoid paying taxes and fees to the budget when moving goods and other items through customs border.

The analysis of the provisions of Articles 482-483 of the Customs Code of Ukraine revealed the composition of the investigated administrative offense. The direct object of this offense is the procedure established by the legislation of Ukraine for the movement of goods and vehicles across the customs border of Ukraine. The objective side is characterized by the commission of two alternative actions: in moving across the customs border of Ukraine out of customs control or with concealment from customs control of contraband. The subject of this offense can be general (from 16 years) and special (officials of enterprises). The subjective side is characterized by direct intent.

The study found that administrative penalties for violating customs rules are much narrower than other offenses, and the number of fines for moving items across the customs border outside customs control is not determined by the traditional approach.

Key words: administrative responsibility, movement, goods, subject, administrative penalty.

Постановка проблеми. Застосування адміністративної відповідальності за порушення митних правил є одним із пріоритетних завдань України. Переміщення товарів через митний кордон поза митним контролем спричиняє негативний вплив на економічне становище країни: страждає державний бюджет, збитків зазнає вітчизняний товаровиробник, скорочення персоналу та фонду заробітної плати, а далі і відтоку робочої сили за кордон. Стабільними є показники Державної митної служби України щодо переміщених через митний кордон України товарів: у 2017 р. – 221,91 млн тон, у 2018 р. – 129,12 млн тон, у 2019 р. – 117,17 млн тон, у 2020 р. — 105,06 млн тон. Попри такі показники, встановити реальну кількість адміністративних правопорушень, пов'язаних із переміщенням товарів через митний кордон України поза митним контролем, досить складно, враховуючи як поведінку самого порушника, так і дії посадових осіб митних органів. Саме тому постало питання дослідити особливості адміністративної відповідальності за таке митне правопо-

рушення, як переміщення предметів через митний кордон поза митним контролем.

Аналіз останніх досліджень. Питання щодо адміністративної відповідальності за переміщення товарів через митний кордон поза митним контролем розглядали у своїх наукових роботах такі вчені, як С.А. Дуженко, С.А. Стороженко, Ю.І. Сучков, Т.В. Курило та інші.

Метою статті є дослідження особливостей адміністративної відповідальності за переміщення предметів через митний кордон поза митним контролем.

Виклад основного матеріалу. Адміністративна відповідальність поряд із кримінальною є одним із видів юридичної відповідальності, передбаченим вітчизняним законодавством. У державному регулюванні суспільних відносин юридична відповідальність відіграє особливу роль, оскільки існує така думка, що зміст юридичної відповідальності полягає саме у тому, що суб'єкт, який порушив встановлений законодавством порядок, зобов'язаний спокутувати свою вину, зазнавши передбачених законом

негативних наслідків для себе. Крім цього, актуальність адміністративної відповідальності пояснюється, насамперед поширеністю адміністративних правопорушень, а також значною кількістю існуючих органів адміністративної юрисдикції, які наділені правом притягувати до адміністративної відповідальності та застосовувати адміністративні стягнення.

Порушення митних правил є досить актуальним для українського суспільства. Суб'єкти господарювання і фізичні особи, які переміщують товари й транспортні засоби через державний кордон, для власного збагачення намагаються обійти обов'язкові процедури митного контролю і митного оформлення з метою уникнення сплати податків і зборів до бюджету під час переміщення товарів та інших предметів через митний кордон, що супроводжується негативним впливом на економічні інтереси держави і в подальшому на рівень життя населення.

Згідно зі ст. 2 КУпАП питання щодо адміністративної відповідальності за порушення митних правил регулюються Митним кодексом України [1]. На думку Т.В. Курилова, порушення митних правил – це протиправна, винна (навмисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на: встановлений порядок переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів; здійснення митного оформлення і митного контролю за ними; обкладання митом, податками та митними зборами товарів і транспортних засобів [2, с. 100]. Відповідно до ч. 1 ст. 458 Митного кодексу України порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльності, що посягають на встановлений цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи цим Кодексом чи іншими законами України, і за які цим Кодексом передбачена адміністративна відповідальність [3].

Найбільш поширеним правопорушенням у сфері митної справи є переміщення предметів через митний кордон поза митним контролем. Слід зазначити, що в Україні існує дві форми вказаного правопорушення:

1) порушення митних правил, пов'язаних з незаконним переміщенням товарів;

2) контрабанда предметів (кримінальна контрабанда), що вилучені та обмежені із вільного обігу (наркотичні засоби, зброя, історичні та культурні цінності та інше).

У першому випадку передбачена саме адміністративна відповідальність, оскільки це адміністративно-каране діяння; у другому випадку кримінальна відповідальність, проте, аналізуючи ці правопорушення, можемо сказати, що вони є спорідненими. На думку С.А. Стороженка, ступінь такого споріднення дає можливість і необхідність використання у науковому суспільстві поняття «адміністративна контрабанда» щодо незаконного переміщення товарів [4, с. 137].

Стосовно «адміністративної контрабанди» або незаконного переміщення предметів через кордон поза митним контролем, то адміністративна відповідальність за вказані правопорушення передбачена ст.ст. 482-483 МКУ.

На основі аналізу зазначених норм розглянемо склад цих правопорушень, оскільки це відіграє важливу роль у забезпеченні реалізації принципів адміністративного провадження у справах про порушення митних правил, здійснення об'єктивного, неупередженого та справедливого з'ясування обставин.

Зважаючи на те, що структурно ст.ст. 482-483 МКУ знаходяться у розділі XVIII «Порушення митних правил та відповідальність за них», родовим об'єктом є суспільні відносини у сфері митних правил, які мають ґрунтуватися

на принципах законності, добросовісності, свободи економічної діяльності та добросовісної конкуренції. Що ж до безпосереднього об'єкту, то щодо цього існують різні думки з боку науковців. Так, Ю.І. Сучков стверджує, що безпосереднім об'єктом незаконного переміщення товарів слід вважати порядок переміщення вантажів (товарів або інших предметів) через митний кордон, встановлений для забезпечення нормальної зовнішньоекономічної діяльності держави, тобто такі суспільні відносини, які виникають між державними органами влади й управління з одного боку, та підприємствами, організаціями, а також фізичними особами з іншого боку, в процесі переміщення вантажів через митний кордон під час здійснення зовнішньоекономічних зв'язків із юридичними та фізичними особами іноземних держав [5, с. 31]. На думку інших науковців (І.О. Івашук, А.І. Крисоватий, О.М. Омельчук та інші), безпосереднім об'єктом цього правопорушення є встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України [4, с. 90]. Так чи інакше, фактично кожна з цих позицій, на нашу думку, є вірною.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених ст.ст. 482-483 МКУ, характеризується:

1) переміщенням або діями, що спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем, тобто поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, установленим для нього, і без виконання митних формальностей, або з незаконним звільненням від митного контролю внаслідок зловживання службовим становищем посадовими особами митного органу;

2) переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тобто з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві відомості щодо найменування товарів, та інше [3].

Відповідно до ч. 2 ст. 459 МКУ суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, а у разі вчинення порушень митних правил підприємствами – посадові особи цих підприємств [3].

Суб'єктивна сторона незаконного переміщення предметів характеризується тільки виною у формі прямого умислу, оскільки особа чітко усвідомлює протиправність своїх дій і бажає їх здійснити. Сам МКУ не передбачає будь-яких вказівок щодо наявності мотивів чи цілей незаконного переміщення товарів, тобто розуміємо, що ці складники (мотив та ціль) не є обов'язковими ознаками суб'єктивної сторони цього адміністративного правопорушення, внаслідок чого не впливають на кваліфікацію скоєного, однак можуть враховуватися під час визначення міри покарання за незаконне переміщення товарів.

Таким чином, можемо сказати, що у разі наявності у діях особи зазначених ознак складу зазначеного адміністративного правопорушення особа має бути притягнута до адміністративної відповідальності за відповідне правопорушення (або за ст.482, або за 483 МКУ).

Відповідно до ст. 494 МКУ про кожний випадок виявлення порушення митних правил уповноважена посадова особа органу доходів і зборів, яка виявила таке порушення, невідкладно складає протокол за формою, установленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику [3]. У протоколі обов'язково зазначаються такі дані: дата і місце його складання; посада, прізвище, ім'я та

по-батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу затриманого, час і підстави затримання, робиться відмітка про застосування фізичної сили або спеціальних засобів, якщо таке мало місце [3].

З метою припинення порушення митних правил, встановлення особи, яка вчинила порушення митних правил, а також для складення протоколу про порушення митних правил, якщо його неможливо скласти на місці вчинення правопорушення, допускається адміністративне затримання особи, яка вчинила таке порушення, на строк до трьох годин [3].

Варто також згадати, що перед тим, як порушити справу щодо порушення митних правил, потрібно установити сукупність певних обставин, що роблять юридичну відповідальність можливою, тобто підстави. Чинним МКУ чітко передбачені підстави щодо порушення справи про митне правопорушення, такі як:

- безпосереднє виявлення посадовими особами митного органу порушення митних правил;
- офіційні письмові повідомлення про вчинення особою порушення митних правил, отримані від правоохоронних органів, а також органів, що проводять заходи офіційного контролю;
- офіційні письмові повідомлення про вчинення порушення митних правил, отримані від митних та правоохоронних органів іноземних держав, а також від міжнародних організацій [3].

Особливістю адміністративної відповідальності за порушенням митних правил є відмінність у видах адміністративних стягнень. У ч. 1 ст. 24 КУпАП за вчинення адміністративних правопорушень передбачено широкий спектр стягнень, які можуть застосовуватися: попередження; штраф; оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; конфіскація (відповідний речей); позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання); позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; громадські роботи; виправні роботи; адміністративний арешт; арешт з утриманням на гауптвахті [1].

Що ж до правопорушень у сфері митної справи, то у ст. 461 МКУ перелік адміністративних стягнень є значно звуженим. Так, за порушення митних правил можуть бути накладені лише такі адміністративні стягнення: попередження; штраф; конфіскація товарів, транспортних засобів комерційного призначення – безпосередніх предметів

порушення митних правил, товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів, а також транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів [3].

Що ж до правопорушень, передбачених ст.ст. 482-483 МКУ, то у разі їх вчинення передбачається накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості товарів. За вчинення такого самого передбачено накладення штрафу у розмірі 200 відсотків вартості товарів [3]. Слід звернути увагу, що розмір штрафу за порушення митних правил (у тому числі за переміщення предметів через митний кордон поза митним контролем) визначається не за традиційним підходом, тобто ведення розрахунків відповідно до встановленої кількості та розміру неподаткованого мінімуму доходів громадян, а з огляду на відсоткову вартість товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Як зазначає С. Дуженко, такий підхід до визначення розміру штрафу, який не є характерним для законодавства про адміністративні правопорушення, дозволяє стверджувати про те, що він не є просто адміністративним стягненням, а й у певному розумінні фінансовою санкцією» [6, с. 99]. На думку С. Стороженка, штраф за порушення митних правил не є способом погашення збитку перед бюджетом, а виступає як міра покарання, яка повинна відповідати тяжкості вчиненого правопорушення [4, с. 89]. Та навіть попри це, на нашу думку, теперішня ситуація з відповідальністю за контрабанду є малоефективною, застосування зазначених вище адміністративних санкцій не зупиняє правопорушників від подальшої протиправної поведінки.

Висновки. Таким чином, враховуючи вищезазначене, можемо сказати, що адміністративна відповідальність за переміщення предметів через митний кордон поза митним контролем має певні особливості. По-перше, під час притягнення особи до адміністративної відповідальності за порушення митних правил використовуються норми Митного кодексу України. По-друге, правопорушення у сфері митних справ, як і адміністративні та кримінальні правопорушення, також мають об'єктивні та суб'єктивні ознаки, що відіграють важливу роль під час кваліфікації відповідних правопорушень. По-третє, адміністративні стягнення за порушення митних правил є значно вужчими у порівнянні з іншими правопорушеннями, а також розмір штрафу за переміщення предметів через митний кордон поза митним контролем визначається не за традиційним підходом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 15.05.2021).
2. Курило Т.В. Митне право України: навч. посібник. «Новий світ/2000», 2007. 240с.
3. Митний кодекс України. № 4495. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/conv#n3801> (дата звернення: 15.05.2021).
4. Стороженко С.А. Адміністративна відповідальність за незаконне переміщення товарів через митний кордон України : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07 / Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль, 2019. 236 с.
5. Сучков ЮИ. Защита внешнеэкономической деятельности Российской Федерации по уголовному и таможенному законодательству. Проблемные аспекты теории и законодательства: автор. дисс. докт. юрид. наук: 12.00.08. СПб., 1997. 50 с.
6. Дуженко С.А. Проведення у справах про порушення митних правил : дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.07. Харків, 2015. 206 с.